

5.8.2013

UIMAHALLIEN JA KYLPYLÖIDEN TURVALLISUUS VALVONTAPROJEKTI 2012 POHJOIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIKASTON TOIMIALUE YHTEENVETORAPORTTI

Projektin kuvaus ja tavoitteet

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto toteutti yhteistyössä toimialueensa ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuteen liittyvän valvontaprojektin. Tarkastukset tehtiin valvontayksiköissä maaliskuun - lokakuun 2012 aikana. Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuteen liittyvä valvontaprojekti koettiin tärkeäksi projektikohteeksi. Uimahallit ja kylpylät kuuluvat kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) piiriin ja ne ovat kuluttajaturvallisuusvalvonnassa yhtenä painopistealueena. Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuteen liittyviä valvontaprojekteja on järjestetty aiemminkin sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Esimerkiksi vuonna 2007 annettiin Kuluttajaviraston (nykyisen Tukesin) toimesta tarkastuspyyntö kylpylöiden ja kuntoutuslaitosten allasosastojen turvallisuuden tarkastamiseen. Kunnalliset valvontayksiköt tarkastavat uimahalleja ja kylpylöitä myös säännöllisen valvonnan puitteissa.

Vesiympäristö muodostaa palvelua käyttäville asiakkaille usein yllättävän vaaratekijän. Uimahallien ja kylpylöiden asiakkaina on myös erilaisiin riskiryhmiin kuuluvia henkilöitä, kuten lapsia, ikääntyneitä ja vammaisia. Lisäksi erityisesti kylpylöissä on tarjolla tavanomaiseen uimiseen liittyviä oheistoimintoja, kuten vesiliukumäkiä ja ulko-, luola- sekä aaltoaltaita. Useista erillisistä altaista voi muodostua allasosastoilla uinninvalvontaa hankaloittavia katvealueita.

Projektin tavoitteena oli parantaa uimahallien ja kylpylöiden asiakasturvallisuutta sekä lisätä uimahallien ja kylpylöiden ylläpitäjien tietämystä lainsäädännön velvoitteista. Projektissa pyrittiin kiinnittämään huomiota kokonaisvaltaiseen turvallisuusajatteluun, jolloin teknisten näkökulmien lisäksi tarkasteltiin erityisesti henkilökunnan osaamista turvallisuusasioissa. Lisäksi tavoitteena oli saada tietoa siitä, miten kuluttajien turvallisuuden ja lainsäädännön asettamien velvoitteiden huomioiminen on parantunut viime vuosien aikana.

Sovellettu lainsäädäntö ja ohjeistus

Uusi kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011) tuli voimaan 1.1.2012. Laissa on säännöksiä kuluttajapalveluja tarjoavan tahon velvollisuudesta tehdä toiminnan aloittamisesta etukäteen ilmoitus kunnan valvontaviranomaiselle sekä laatia toimintaansa koskeva kirjallinen turvallisuusasiakirja, kun on kyse palvelusta, johon saattaa liittyä merkittäviä riskejä. Tällaisia palveluita ovat muun muassa uimahallit, maauimalat, kylpylät ja viihdekylpylät. Ilmoitusvelvollisuus koskee vain uusia lain voimaantulon jälkeen palvelun tarjoamisen aloittavia toiminnanharjoittajia. Toiminnan olennaisesta muutoksesta on myös tehtävä vastaava ilmoitus. Turvallisuusasiakirjan laatimisvelvollisuus koskee sen sijaan myös jo ennen vuotta 2012 toimineita uimahalleja ja kylpylöitä.

Valvontaprojektiin sovellettiin valtioneuvoston asetusta kulutustavaroista ja kuluttajapalveluista annettavista tiedoista (613/2004) ja valtioneuvoston asetusta eräistä kuluttajapalveluista koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011). Tarkastuksissa käytettiin Kuluttajaviraston ohjeita uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistämiseksi (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2002). Ohjeiden perusteella on laadittu tarkastusten tueksi uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden tarkastuslista (3.4.2003). Tarkastettavat asiat koskivat muun muassa rakenteita, uinninvalvontaa, henkilökunnan turvallisuusosaamista, pelastusvälineitä, hälytysjärjestelyitä, opasteita sekä turvallisuusasiakirjan sisältöä ja toteuttamista. Tarkastuslistaa täydennettiin aluehallintovirastossa kysymyksillä vapaasukelluksesta sekä uimahallin tai vastaavan kohteen vuokraustoiminnasta ulkopuolisille.

Tarkastuksissa voitiin käyttää apuna myös Kuluttajaviraston kirjettä 23.1.2007 ”Kylpylöiden ja kuntoutuslaitosten allasosastojen asiakasturvallisuus”. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto on antanut ohjeen ”Vapaasukelluksen harrastaminen uimahalleissa, kylpylöissä, maauimaloissa ja muissa vastaavissa paikoissa (27.1.2009).” Projektissa selvitettiin, oliko vapaasukellus sallittua valvontakohteissa ja mikäli näin oli, otettiin kanta vapaasukellusohje ja siinä palvelutarjoajalle asetetut velvollisuudet huomioon.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto laati projektikirjeen (2.4.2012). Projektikirjeessä täsmennettiin joitakin tarkastuslistan kohtia ja pyydettiin kiinnittämään huomiota tiettyihin asioihin. Esille tuotiin asiakasturvallisuuden hallinta, enimmäisasiakasmäärän ennakkoon määrittäminen sekä uinninvalvonnan järjestäminen. Uinninvalvojilla tulee olla tosiasiallinen taito ja kyky havaita ja ennaltaehkäistä vaaratilanteita, pelastaa vaaraan joutunut vedestä, antaa tarvittavaa ensiapua ja hälyttää lisäapua paikalle. Riittävän turvallisuustason takaava uinninvalvonnan määrä ja laatu määräytyy yksittäisen kohteen erityispiirteiden perusteella.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto laati raportointilomakkeen, jossa tiedusteltiin muun muassa annettuja toimenpiteitä, projektiin käytettyä työaikaa sekä näkemyksiä uimahallien ja kylpylöiden turvallisuusasioista. Tarkastettujen valvontakohteiden

tarkastuskertomukset, tarkastuslistat ja raportointilomakkeet pyydettiin toimittamaan aluehallintovirastoon.

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto antoi tarvittaessa ohjeita kuntien valvontahenkilöille esille tulleista kysymyksistä. Aluehallintoviraston edustaja oli mukana kahdessa tarkastuksessa.

Pohjois-Suomena aluehallintoviraston laatima yhteenvetoraportti toimitetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesiin sekä kuntien ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköihin Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimialueella. Raportti laitetaan esille Tukesin ekstranet-sivuille sekä aluehallintoviraston internet-sivuille. Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuusprojektin tuloksista laaditaan tiedote tiedotusvälineille. Projektin tuloksia esiteltiin kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukunnan kokouksessa 24.5.2013.

Projektiin osallistuminen ja käytetty työaika

Valvontaprojektiin osallistui seitsemän valvontayksikköä toimialueelta (88 %). Yksi valvontayksikkö ei osallistunut projektiin. Tarkastuksiin (valmistautuminen, tarkastukset ja raportointi) käytettiin yhteensä 206 tuntia eli noin 27,5 henkilötyöpäivää. Tukesin valvontakriteeristön mukaan yhteen uimahalli/kylpylätarkastukseen menee noin 5 tuntia. Valvontakriteeristön tarkastusaikasuosituksen perusteella kaikkiin tarkastuksiin olisi mennyt noin 125 tuntia eli 16,7 henkilötyöpäivää. Tarkastuksiin käytettiin tulosten mukaan noin 81 tuntia eli 10,8 henkilötyöpäivää enemmän. Keskimäärin yhteen tarkastukseen käytettiin noin 8,2 tuntia. Kohteissa oli osittain tarkastettu samalla kertaa myös terveysuojelulain mukaisia asioita.

Valvontaprojektin tulokset

Tarkastettujen uimahallien tai kylpylöiden määrä oli 25 kpl. Vuoden 2012 kuluttajaturvallisuustilastojen mukaan Pohjois-Suomen aluehallintoviraston toimialueella oli 65 uimahallia tai vastaavaa kohdetta. Uimahalleja ja kylpylöitä tarkastettiin yhteensä 38 % alueen kaikista vastaavista kohteista. Tarkastukset kohdistuivat pääosin uimahalleihin. Kylpylöitä tarkastettiin neljä. Tarkastuksissa oli mukana muun muassa maauimala, urheiluopiston tai muun opiston allasosasto sekä kuntoutuskeskuksen allasosasto. Viidessä kohteessa oli ainoastaan yksi allas.

Palveluntarjoajien omat näkemykset kohteiden suurimmista riskeistä olivat liukastumiset ja sairaskohtaukset. Hukkuminen nähtiin yhtenä pahimpana riskinä. Muina riskeinä todettiin muun muassa valvomon huono sijainti, rakenteelliset seikat (kuten portaat, liukumäet), asiakkaiden väärä käyttäytyminen ja väkivalta. Tulipalot, kemikaalirikit ja veden laatuun liittyvät tekijät arvioitiin aiheuttavan myös vaaratilanteita. Onnettomuuksia oli tapahtunut tarkastetuissa kohteissa vähän. Kohteissa oli tapahtunut jonkin verran kaatumisia, pyörymisiä ja sairaskohtauksia. Kaatumisista tms. oli aiheutunut lähinnä pieniä haavoja ja kolhuja. Yhdessä

uimahallissa oli tapahtunut myös pään satuttaminen liukumäen ylätasolla ja jonkun sairaskohtauksen seurauksena oli ollut hukkuminen.

Tuloksia tarkasteltaessa on otettu huomioon se, etteivät kaikki tarkastettavat asiat soveltuneet jokaiseen tarkastettuun kohteeseen.

Vapaasukellus

Tarkastuksilla kysyttiin, sallittiinko kohteessa vapaasukellusta ja miten vapaasukellusohje oli otettu huomioon ja siinä palveluntarjoajalle asetetut velvollisuudet. Yleisesti mikäli vapaasukellus sallittiin, edellytettiin vapaasukellukselle oman valvojan läsnäoloa. Asiakasmäärä otettiin joissakin uimahalleissa huomioon. Vapaasukellusohjeeseen tutustuminen oli huonoa muutamissa valvontakohteissa, joissakin kohteissa ohjeeseen oli tutustuttu paremmin.

Tilojen vuokraaminen ulkopuolisille

Tiloja vuokrattiin useissa paikoissa ulkopuolisille tahoille, kuten urheiluseuroille. Yleensä valvonta oli järjestetty vuokralle tulijan toimesta. Joissakin tarkastetuissa kohteissa jäi epäselväksi, oliko tilojen käytöstä tehty kirjallisia sopimuksia. Tilojen vuokraamisesta olisi hyvä tehdä kirjalliset sopimukset, joissa tulisi esille muun muassa valvonnan järjestäminen.

Käyttäjien enimmäismäärä, käyttötarkkailu, käyttöpäiväkirja, määräaikaistarkastukset

Käyttäjien yhtäaikainen enimmäismäärä oli määritelty 21 kohteessa (84 %). Asiakkaiden yhtäaikainen määrä määriteltiin enimmäkseen pukukaappien lukumäärän perusteella. Joissakin tiloissa (koko liikuntahalli) otettiin huomioon uloskäynnit ja niiden sijainti. Lisäksi todettiin asiakasmäärän seuraaminen ja toimiminen tilanteen mukaisesti. Ainakin yhdessä kylpylässä enimmäismäärä oli saattanut ylittyä tilapäisesti.

Käyttötarkkailu oli kunnossa lähes kaikissa kohteissa. Päivittäisiä rutiinitarkastuksia suoritettiin. Käyttöpäiväkirjaan voitiin kirjata kävijämäärä, uima-altaan erityiskäytön ajankohdat, laitteiden toimintahäiriöt, erilaiset tapahtumat, veden laatuvaatimukset ja huollot yms. Käyttöpäiväkirjan täyttämässä oli puutteita neljässä kohteessa (16 %). Määräaikaistarkastuksissa oli enemmän puutteita. Seitsemässä kohteessa (28 %) määräaikaistarkastuksia, kuten erilaisia huoltoja tai remontteja ei ollut kirjattu taikka määräaikaistarkastuksille ei ollut kirjallista suunnitelmaa.

Rakenteet

Rakenteissa esiintyi puutteita lähinnä ritilöissä ja suojuksissa neljässä kohteessa (16 %) sekä käsijohteiden etäisyydessä altaan reunassa kuudessa kohteessa (26 %). Kaiteissa oli jonkin verran puutteita. Yhdessä uimahallissa kuntoutusaltaan luiskan jyrkkyydestä oli huomautettavaa.

Opasteet

Opasteissa esiintyi puutteita neljässä kohteessa (17 %). Veteen hyppäämiskieltoja oli merkitsemättä tai profiilikuvia puuttui. Pohjan muotoa kuvaava kuva tulisi esittää, mikäli kyseessä ei ole vaakasuora pohja. Altaan syvyysmitat tulisi tällöin esittää.

Valvomo, valvontapaikka ja valvoja

Valvomossa tai valvontapaikassa oli huomautettavaa neljässä kohteessa (17 %). Huomautukset liittyivät valvomon sijaintiin tai työskentelyolosuhteisiin. Kameravalvonnassa oli puutteita viidessä kohteessa (25 %). Katvealueita ei saisi jäädä. Kameroiden riittävyys ja kuvan laatu tulisi olla hyvät. Näytöissä saattoi olla puutteita ja kameravalvonnan seurannassa. Uinninvalvojen määrässä, tunnistettavuudessa tai muissa seikoissa (kuten muut valvontaa haittaavat tehtävät, valvonnan riittävyys sesonkien aikaan) oli huomautettavaa viidessä kohteessa (23 %).

Avunhälyttämisjärjestelyt ja henkilökunnan turvallisuuskoulutus

Kirjallisia hälytysohjeita puuttui seitsemässä kohteessa (28 %). Henkilökunnan turvallisuuskoulutus ja valmiusharjoitus eivät olleet kunnossa kuudessa kohteessa (24 %). Pelastusvälineet olivat yleensä kunnossa. Valaistuksessa oli pieniä epäkohtia parissa kohteessa.

Vallitsevat olosuhteet ja käyttäjien lukumäärä oli otettu huomioon arvioitaessa tarvetta valvonnan tehostamiseen. Toiminnanharjoittajat valvoivat, että pienillä lapsilla ja erityisryhmillä oli mukanaan huoltaja tai henkilö, joka vastasi lapsen tai erityistä huolenpitoa vaativan henkilön oleskelusta ja valvonnasta.

Turvallisuusasiakirja

Kahdesta kohteesta puuttui turvallisuusasiakirja. Onnettomuuskirjanpidossa oli puutteita kahdessa kohteessa, samoin turvallisuusasiakirjan säilyttämisessä. Turvallisuusasiakirjan päivittämisessä oli puutteita kahdeksassa kohteessa (32 %).

Toimenpiteet

Neljässä valvontakohteessa ei ollut huomautettavaa (16 %). Kirjallisia kehotuksia annettiin 21 kohteessa (84 %) ja määräaika ainakin osalle asioista 12 kohteessa (48 %). Uusintatarkastuksia on tehty puutteiden johdosta.

Kirjalliset kehotukset

- Turvallisuusasiakirjan päivittäminen ja ajan tasalla pitäminen
- Turvallisuusasiakirjan laatiminen (2 kohdetta)

- Rakenteellisten asioiden laittaminen kuntoon, sekä pieniä että suuria asioita (esimerkiksi kaiteiden ja lattiaritilöiden kiinnipysyvyys, käsijohteiden mittojen korjaaminen, kuntoutusaltaan luiskan jyrkkyyden korjaaminen)
- Kirjalliset avunhälyttämisohjeet kuntoon (valvomoon, valvontapaikkaan, eteisaulaan soitto-ohjeet / numero, osoite, ajo-ohjeet yms.)
- Opastukset, ohjetaulut (esimerkiksi hyppääminen kielletty – kyltit, varoitustauluja liukkaudesta tai luiskan jyrkkyydestä)
- Kameravalvonnan järjestäminen (katvealueet, kameroiden riittävyys, kuvan laatu, kameroiden lämmön ja kosteuden kestävyys, näytöt, seuranta)
- Henkilökunnan turvallisuuskoulutus ja harjoitukset sekä kirjanpidon kuntoon laittaminen
- Uinnivalvontaan liittyviä asioita (tarvittavat taidot, johtamisvastuu/tehtävien jako taukojen aikana, uinninvalvojen määrä, ensiapukoulutus, yhtenäinen vaatetus, kiertely katvealueilla)
- Käyttöpäiväkirjan kirjaukset

Lisäksi kehoitettiin muun muassa seuraavista asioista:

- Siivous
- Valaistus
- Kävijöiden yhtäaikainen enimmäismäärä määritettävä
- Määräaikaistarkastukset, kirjallinen suunnitelma
- Vapaasukellusohjeiden huomioiminen
- Kirjalliset sopimukset ulkopuolisten käyttäjien kanssa
- Valvomon rakentaminen, työskentelyolosuhteet asialliset
- Kemikaaliasiat

Lisäksi joissakin kohteissa annettiin yksittäisistä asioista kehotuksia:

- Onnettomuus /läheltä piti – tilanteiden läpikäyminen palavereissa
- Hyppyvuorojen järjestäminen
- Häikäisyn poistamiseen toimenpiteitä
- Asiakasmäärän pysyminen määritellyissä rajoissa
- Pelastusrenkaan hankkiminen
- Liukkauden vähentäminen altaassa
- Omien välineiden (esim. kanootit) tuonti kielletty tai niiden huolellinen puhdistaminen
- Turvallisuussuunnitelma kynttiläuinneille

Tulosten yhteenveto ja arviointi

Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuus – projektiin osallistuttiin kuntien valvontayksiköissä suhteellisen hyvin. Ainoastaan yksi valvontayksikkö ei osallistunut projektiin. Tarkastettujen kohteiden määrä oli 25 kpl eli 38 % alueen uimahalleista ja kylpylöistä. Valvojen mielestä turvallisuusasioissa oli yleisesti edistytty edellisiin tarkastuksiin verrattuna, vaikka puutteita vielä esiintyikin. Turvallisuusasiakirjoja oli laadittu ja päivitetty. Turvallisuuskoulutuksia ja harjoituksia oli järjestetty vuosittain.

Opasteita oli lisätty. Uinninvalvontaa oli lisätty. Pintoja oli uusittu. Siivousta ja ilmanvaihtoa oli parannettu. Yhdessä valvontakohteessa oli turvallisuusasioissa kuitenkin merkittävästi huomautettavaa. Valvontaa oli vähennetty ja turvallisuusasiakirjassa oli puutteita. Turvallisuuskoulutusta ei ollut järjestetty riittävästi.

Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuus – projektilla vietiin ylläpitäjille tietoa kuluttajaturvallisuuteen liittyvän lainsäädännön velvoitteista. Kirjallisia kehoituksia annettiin 21 kohteessa. Projekti toteutettiin vuonna 2012, joten sen jälkeen kunnissa on tehty uusintatarkastuksia kohteisiin puutteiden johdosta. Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden päävastuu on ylläpitäjillä. Kuluttajaturvallisuuden valvojat tekevät kunnissa valvontaa omien valvontasuunnitelmien perusteella. Tarkastustiheyteen vaikuttaa muun muassa valvontakohteiden riskit ja ylläpitäjien oma toiminta.

Kuluttajaturvallisuuslainsäädännön muutos toi veloitteen turvallisuusasiakirjan laatimiseen. Monissa uimahalleissa ja kylpylöissä turvallisuusasiakirja on laadittu jo aiemman lainsäädännön aikana huolellisuusveloitteeseen perustuen. Palvelun tarjoajan on varmistauduttava siitä, ettei kuluttajapalvelusta aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle. Palveluntarjoajalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot kuluttajapalvelusta ja toimintaan liittyvät riskit on arvioitava.

Projektissa käytettävää tarkastuslistaa on hyvä uudistaa jo lainsäädännön muutosten johdosta.